

SZABADGONDOLAT

**VILÁGNÉZETI ÉS POLITIKAI
FOLYÓIRAT**

• TARTALOM •

POLÁNYI KÁROLY: Polgárháboru

**GUTTMANN HENRIK: Oroszország hábo-
rus történelme II.**

**IVÁN ANDRÁS: Az értelmiségi osztály
és a szociálizmus III.**

POLITIKA

SISA MIKLÓS: Választásokról

KONSTRUKTIV SZOCIÁLIZMUS

**PÁRTOS ZOLTÁN: Az egészségügy
szocializálása II.**

SZEMLE

**MEZEI ALBERT: Odaát is emberek
vannak**

A Galilei-kör jelentése

**Főszerkesztő: POLÁNYI KÁROLY
Szerkesztő: SISA MIKLÓS**

1919 MÁRCIUS 15

Ára K. 1.60

Olvasóinkhoz!

A „**Szabadgondolat**“ a forradalom **tribünje**. Pártoktól és csoportoktól független szószólója a forradalom ügyének. A nagy közös érdeket szolgálja azzal, hogy minden érvet meghallgat, minden aggályt megszólaltat.

A „**Szabadgondolat**“ a forradalom **élő lelkiismerete**.

Semmiféle különvéleményt a pártfegyelem el ne nyomhasson, senki arra ne hivatkozhassek, hogy nem volt módjában meggyőződését szabadon kifejtenie.

A „**Szabadgondolat**“ a forradalom szellemi **fegyverkovácsa**.

Nem elég jelszavakat hangoztatni, meg kell jelölni a megvalósításuk utját is. Mindenféle rombolás jogosultsága az építésben van, amelyre vállalkozunk. Minden eszmélődés és minden elmélet koronája és próbaköve: az alkotó cselekvés.

SZABADGONDOLAT

IX. ÉVFOLYAM

1919 MÁRCIUS 15

6. SZÁM

Polányi Károly: Polgárháboru

Hol az igazság?

Aki azt mondja, hogy igazság nincsen, az természetesen nem kérdezheti, hogy melyik részen van. Akinek az igazság csak társadalmi függvény, Überbau, vagy burzsoászélhámosság, annak minden válasz csak újabb kérdőjel.

Mi ebbe a táborba nem tartozunk. Szerintünk jobban, mint valaha, ma az mozgatja az embereket, hogy hol az igazság. És olyan érzékenyek lettünk e kérdés árnyalatai iránt, amilyen érzékenyen reagált a polgári társadalom a tőzsdei árfolyamok rezgésére.

A letartóztatott kommunisták bántalmazása órák alatt izgalomba ejtette az egész fővárost. Nem a kommunistákat, hanem mindenkit. Mert száz és százezer ember számára, akinek politikai iskolázottsága egyébként nincsen és a kommunizmusnak ellenségei, váratlanul új oldaláról mutatta be a kommunisták ügyét. Volt itt nyilván valami, ami a kommunistáknak adhatott igazat. Csak az igazság lehetőségéről volt szó, de a tömegek már megremegtek belé. Mert hisszük csupán, hogy materialisták vagyunk. A valóságban ma nincsen döntőbb politikai tényező azoknál az eszméknél, amelyek körül az emberek gondolkodása forog és ezeknek egyetlen láthatatlan tengelye az, hogy melyik részen van az igazság.

A »szocialista« főkapitánynak és a szociáldemokrata pártnak a magatartásán — ezeken vette észre legelőször a nem kommunista közvélemény, hogy a kommunisták állításainak néhány fontos része igaz. Még inkább megerősítették ebben a berlini események. Aki pedig az igazát részben bebizonyította, annak a tömeg előtt egészében nyert ügye van.

A kommunisták szerint ugyanis, amíg az állam fennáll, burkolt polgárháború folyik. Lincselés atrocitás, kegyetlenkedés, — csak a kirivóbb esetei ennek. A lappangó erőszaknak viszont csak egyféleképpen lehet véget vetni: a nyílt erőszakkal.

Az első tétel tulzott, de forradalmak idején igaz: akár van látszatra állam, akár nincsen, polgárháború folyik. A második tétel, amelyből a proletáriátus diktatúrája következik, egészen önkényes és az »állam megszűnése«, amelyet ígér, nem egyéb szójátéknál.

De csak ha nyíltan elismerjük az első rész igazságát, akkor vagyunk megvédve a szójáték szofizmájától. El kell ismerni, amit a kommunisták olyan energiával hangsúlyoznak, hogy polgárháborúban vagyunk. Hogy az a párt, amely mögött az állam áll, csak olyan párt, mint a többi. El kell ismerni, hogy az erőszak a közügyek kezeléséből ma ki nem küszöbölhető. És végül el kell ismerni, hogy az erőszak szempontjából ő közöttük és a kormány között csupán ott van a különbség, hogy míg ők az erőszakot hirdetik, emez gyakorolja azt.

Ha ezt elismertük, akkor magunk vonhatjuk le a konzekvenciákat belőle. Nem kell ezt a kommunisták elfogultságára biznunk, akik egy részigazság zálogával a kezükben, önkényes következtetések útsoraüzletét üzik. Elismerjük azt, ami igaz, nem kevesebbet — de nem is többet.

A politikában az erőszak ma elkerülhetetlen. Nem azért, mert a politika lényege az erőszak, hanem azért, mert a politika lényege az erőszak kiküszöbölése, nem érvényesülhet.

Ahol az erőszak elkerülhetetlen, ott csak annak lehet igaza, aki a ténnyel vissza nem élve, az erőszak kereteit tudatosan a legkisebb mértékre szorítja.

A probléma régi.

Az emberiség évszázadokon keresztül élt a polgárháború állapotában. Materialista előítéleteinktől megszabadulva, ma megértjük a vallásháborúk véres fejezeteit, amelyek előtt eddig idegenül vagy cinikus fölényvel állottunk. Az anyagi érdek, mint egyetlen rugója a történelemnek — ettől a babonától

az utóbbi évek felszabadítottak bennünket. Az amerikai nép-vándorlás Európába, az orosz milliók lázas fegyverkezése a Keleten a Nyugat ellen — mások-e ezek lényegükben, mint azok a gigászi lélekmozgalmak, amelyek a Hedzsrától a weszfáli békéig egy évezreden át Európa történelmét kitették: mint a félhold hadjárata Arábiából Spanyolországon át Franciaország a Tristán hazájából Jeruzsálemig, a reformáció és az ellen-reformáció falvakat, városokat és népeket felperzselő tüzvése Délamerikától Svédorszáig, Rómától Pekingig.

A vallásos reformáció majdnem minden mozgalmá kommunisztikus volt és a mai kommunizmus is vallásos mozgalom.

E forrásoknak kezdünk öntudatára ébredni, bár ma is kevesen látják még, — amit mi kezdettől fogva hirdettünk, — hogy ez a polgárháboru csak kifejlése annak a legnagyobb vallásos rendü eseménynek, amelyet nemzedékünk átélt: — magának a világháborunak. Csak kevesen látják, hogy a civilizáció e grandiózus öngyilkossági kísérlete csupán értelmét veszítette létünknek, egy meghasonlott és zilált lelkiismeretnek, nemzedékünk egész lappangó kétségbeesésének volt a hirtelen és tragikus kitörése.

Minden vallásháboru küzdelem az erkölcsi fölényért. Az igazság csak azon az oldalon lehet, amelyet a hite erre a fölényre képesít. Emberiesség és mérséklet, könyörület és lojalság jellemzik a keresztesvitézt. A máltai keresztől a genfi keresztig ezer év háborus erkölcsé van. Aki a polgárháborut elismeri, ahogy a kommunisták teszik, vagy gyakorolja azt, mint a szociáldemokraták, annak alá kell vetnie magát a genfi konvenciónak. Foglyokat bántalmazni nem szabad. Csak a harcolókkal áll a harc. A nem-kombattáns az civil, akkor is, ha nincsen katonaruhában. De mig a külháboruban a szankció kétes, addig az erkölcs mezején önmagától adódik. Aki az emberiesség ellenére győz, elveszti a csatát, amelyet megnyert. Mert nem lehet igaza.

De egy másik, ennél is fontosabb korlátja van az igazságos polgárháborunak.

harc intézményeinek, hanem a béke és demokrácia intézményeinek is.

Ha mégis úgy érezzük, hogy a szociáldemokrata pártnak, amióta a bántalmazásokat eltűrte és nem közösitette ki a sorából a brutalitások elkövetőit, nincsen igaza: úgy ez nem azon mulik, hogy erőszakot alkalmazott, hanem azon, hogy erre nem bizonyult méltónak.

Mert a szociáldemokrata párt is kétértelműségre épít, a demokrácia szó kétértelműségére, pedig az számára csak annyit jelenthet, hogy a tömegek lelki megnemesítése, magasabb szolidaritási érzésre és önkéntes fegyelemre való nevelése nélkül nincsen szocializmus. Épen ezért, amikor ezeket feladja, magát a szocializmust árulja el.

A demokrácia szó másik értelmét használja fel erre a gyakorlatban, amely értelemben az nem a lelkek átalakítását jelenti, hanem a szavazótábor mesterséges feldagasztását, ugyanazokkal az eszközökkel, amelyeket a bolsevistáknál kárhoztat. Az erőszak, a kényszer, a megfélemlítés, a politikai hatalom teljesítése, a terror — ezektől várják a bolsevisták a szocializmust és ezek azok az eszközök és amelyek iránti bizalmatlanság szabja meg a becsületes szociáldemokraták programját. Ha ugyanezekkel az eszközökkel él a saját pártja érdekében, feladja ezzel a hivatásába vetett hitet és azt a jogát is, hogy erőszakkal védje meg a hozzá elvezető utat. A szociáldemokrata pártnak a forradalom ellenségének kellett volna bélyegeznie mindenkit, akár rendőrlégény, akár főkapitány, akár pártvezér az, aki a polgárháboru elemi konvencióját megszegve, az egyetemes mozgalmat megbecstelenítő brutalitást tanúsított. Ki kellett volna zárnia az olyan szervezetet, amely ezzel azonosítja magát és bármi áron is a legtisztább emberiesség ideálját kellett volna egész presztizsével fenntartani. Csak így remélhette volna, hogy a testvérháboru erőszaka ne elsajátítsa, hanem a szocializmus útján megtarthassa a tömegeket. Ehhez hiányzott nála az erkölcsi erő. A kommunista vezérektől való szabadulás megkönnyebbülésében nem az erőszakot erkölcsileg igazolni, hanem azt erkölcstelenül kihasználni sietett. Ez a leg-

mélyebb ok, amely miatt rohamosan terjed az az érzés, hogy a szociáldemokrata pártnak nincsen igaza és amely miatt a szocializmusnak ezen az úton való elérése a nagy tömegek szemébe: mind valószínűtlenebbnek tetszik.

Erőszakkal csak az olyan szocialista párt lenne jogosult megvédeni a demokrácia programját, amely a lelkek erkölcsi átalakulásának az útján megtántorodás nélkül halad előre.

Guttman Henrik: Oroszország háborús történelme: II.

— Vázlat. —

Az uralomrajutás első pillanatában a Lenin-kormány legaktuálisabb problémája a béke volt. A kormány érdeke itt a mindenáron való béke volt. A párt követelménye az annexiók s kontribúciók nélküli béke volt. Az ország nem volt képes harcolni. A pártnak kötelessége lett volna a harcot felvenni a német imperialistákkal, legalább is éppugy, mint az ő, saját imperiálistáikkal. S valóban az a férfi, Radek, aki a bolsevikiek között mind a mai napig csupán és kizárólag pártember maradt, azon az állásponton volt, hogy Oroszországnak folytatnia kell a forradalmi háborút Németország ellen arra az esetre, ha Németország nem fogadja el a bolsevik békeprogramot. Ezt az álláspontját közölte velem is s az egész külföldi bolsevikagitációt abból indította ki, hogy nemsokára megindul a forradalmi harc, miután legalább is kétes volt, hogy a német kormány a bolsevik-plattformra álljon.

Radekkel szemben Lenin a politikai s stratégiai lehetőségek alapjára állott. Míg Radek az Uralig akart egy maroknyi forradalmi hadsereggel hátrálni, addig Lenin elsősorban a kormányt s ezzel az országot akarta megmenteni. Ugy gondolta, hogy egy hatalmas birodalom birtokában majd lesz alkalma a szocializmus elveit más utakon támogatni. Nem akarta, hogy szocializmus és reakció most vegyék fel a döntő harcot, most, mikor az előbbi ájujt, s az utóbbi még fölötté hatalmas.

Lenin, Oroszország kormányának szocialista elnöke, így került szembe Radekkel s Trockival, a III. Internationale fanatikusaival. Breszlitovszk folyamán érték a kizárólag pártembereket az első csalódások. A novemberi forradalmat ugyanis sorba követték a német s osztrák — s talán a magyar szocialista pártok üdvözlő táviratai. Scheidemann előbb küldte Parvust Stockholmba s megígérte általa az orosz programnak a végsőig való támogatását. A curiosum kedvéért mondom el itt, hogy

(14 in Super)

from: SZABADGONDOLAT, ~~1919~~ March 15, 1919

Civil war

Where shall we look for right and justice?

Those who would say, there is no such thing as right and justice, need not, of course, ask, on which side ~~will~~ ^{to} find them. For those who see in right and justice nothing but a mere function of society, a superstructure or some bourgeois humbug, each answer is but a new questionmark.

We are not of that persuasion. We believe that more than ever, people are today moved by a search for right and justice. We have become immensely sensitive ~~in this respect~~ to the every nuance in this respect, as sensitively registering them as bourgeois society registered the fluctuations ^{of quotations at} ~~at~~ the stock exchange.

The mishandling of the arrested communists ~~within hours~~ had the whole capital in a fever of excitement, within hours. Not ~~them~~ just communists - everybody. For hundreds of thousands of people ^{incidentally,} who, have no political training to speak of, and who are enemies of communism, unexpectedly came to see the cause of the communists in a ^{new} light. There must have been something here that ~~showed~~ ^{might have shown} the communists to have been right. There was not more to it than the mere possibility of being right - yet the masses reverberated with it. For we only believe that we are materialists. In truth there is today no more decisive ^{political} factor than those ideas ~~which~~ ^{which} are central to people's thinking, and which ~~turn~~ ^{turn} around a single ~~axis~~ ^{axis} axis, namely; which side is ~~right~~ ^{in the right?}

The attitude taken by the socialist police chief and the social-democratic party was the first indication in the eyes of the non-

communist public opinion, that ~~some essential parts~~ what the communists profess is in some essential parts, true. ~~Annemennatnonem~~ Mere confirmation came through the events of Berlin.¹⁾ And those who succeed in establishing that they are partly in the right, have won the day with the masses entirely.

By the books of the communists, to wit, there is, as long as ~~thenennismamstahemimnbeingn~~ the state exists, there is hidden civil war. Lynchings, atrocities, acts of cruelty are merely more blatant instances of it. Creeping violence, on the other hand, can be brought to a halt only in one way: by open violence.

The first proposition is ~~everdone~~, but in times of revolution it is true: whether ~~thenenbe~~ in appearance there be a state or not, there certainly ~~is~~ is civil war. The second proposition, ~~whichm~~ from which the dictatorship of the proletariat is derived, is entirely arbitrary, and the fading away of the state, which it holds out is no more than a ~~catchem~~ ~~phrasen~~ quibble.

But only if we openly acknowledge the truth of the first part, shall we be safe from the sophism of the quibble. We must acknowledge what the communists stress so strongly, that we are in the midst of a civil war. Acknowledge that ~~the~~ the party which is backed by the state is just a party like any other. And acknowledge that ~~fiannemad~~ ~~andnviolenceem~~ today force and violence in public affairs cannot be eschewed. Finally, as regards force and violence, the ~~in~~ only difference between the ~~communistsmandathengovernmentnismthatm~~ two sides is that the communists preach it while the government practice it.

Once we acknowledge all this, we can draw our own conclusions. We need not leave that to ~~communistsmprejudim~~ the prejudices of the communists, who, in possession of a half-truth follow the extortionist ~~practices of arbitrary~~

practices of arbitrary conclusions. We acknowledge what is true, no more, no less.

Today ~~the exercise of force and violence in~~ the exercise of force and violence in politics is unavoidable. Not as if the essence of politics were violence, but because the essence of politics, the elimination of violence, cannot be put across.

Where violence is unavoidable, only those can be right who take no ~~conscious advantage of the fact,~~ and will consciously strive to limit it to the narrowest possible confines.

The problem is not new.

Mankind has lived in the state of civil war through centuries. Having shed our materialistic prejudices, we now ~~have understanding~~ ~~from them~~ understand the bloodstained chapters of the wars of religion, which so far we have faced with foreign eyes or with supercilious cynicism. Material incentives as the only motive force in history - this is a ~~superstitious~~ superstition of which the past years have rid us.

The Americans flooding into Europe, the feverish arming of the Russian millions in the East against the West - are these essentially different from those gigantic spiritual moves, which from the ~~Hedjrantham~~ Hegira to the Peace of Westphalia were the history of Europe over a ~~millennium~~ millennium - the crescent's Armageddon, out of Arabia ~~over~~ by Spain to France β - the home of Tristan - to Jerusalem; the conflagration of reformation and counter-reformation, searing up villages, towns and peoples from South America to Sweden, from Rome to Peking.

Almost all the movements of religious reformation were communistic, and today's communism is also a religious movement.

We begin to gain consciousness of these hidden sources, though ~~even today only few~~

even today only few recognize - what we have professed from the start - that this civil war is merely an outcome of that ~~eventful~~ ~~angriest~~ ~~religious~~ greatest event of a religious description which our generation has experienced - the world war itself. Only a few recognize, that this grandiose ~~attempt~~ attempted suicide of civilization was but the sudden and tragic ~~outbreak~~ eruption of our existence that had lost its meaning, of ~~our~~ a confused conscience, at odds with itself, of the whole lurking despair of our generation.

Every war of religion is a contest for ethical superiority. Only that side can be right which is enabled by its faith to live up to it. Humaneness and moderation, compassion and chivalry were the ~~(jehdumink)~~ crusader's ideals. From the Cross of Malta to the Cross of Geneva a thousand years' war ethics are spread out. Those who acknowledge civil war, as ~~do~~ do the communists, or practice it, as do the social democrats, must abide by the Geneva Convention. Prisoners must not be maltreated. Combat is legitimate only among combatants. The non-combatant ~~has~~ has civilian privileges, even if he is not a prisoner of war in army uniform. But while in ~~wars~~ foreign wars sanctions are ~~doubtful~~ ~~they~~ a doubtful matter, in the moral world they are as plain as plain can be. He who would win denying and discarding humaneness, loses the battle he has won. For he cannot be right.

But there is yet another limitation to the just civil war, and one even more important.

The ~~part~~ side which would lose from sight the moral aim for which it fights, or let itself be swayed from it, be it even in the slightest, loses its right to exercise violence and the harm it does to humanity ~~withstands~~ ~~through~~ ~~its~~ ~~actions~~ ~~qualifies~~ ~~as~~ ~~common~~ ~~crime~~. The violence we use links us to our own ideals. If we budge from them,

it turns on us.

The social democratic party's principles imply that socialism cannot be brought about by violence, only by a transformation of the spirit and the soul. ~~Whamprohetaniammussuum~~ To school, to educate and to transform the proletarian masses - this is a task which can only be fulfilled by democracy.

The communists, on the other hand, succeeded in proving, that it is impossible to stay on this road without exercising violence. The socialist point of view, is therefore, in their reading, inconsistent, and the road they follow is wrong.

This inconsistency, though, is only apparent. It is a mere quibble to say that the democratic road is also a road of violence, only because it is not possible to stay on it without violence. Supposing, one doctor would want to operate on a patient, when another recommends ~~internahmentamentum~~ medication. The surgeon, thereupon attacks the physician, with his knife, to make him yield and consent to the patient being operated on, whereupon the physician ~~uh~~ also takes up a knife and ~~substantemum~~ wounds the surgeon. For all that, the surgeon must not say that the physician's attitude was inconsistent, for, behold! he also cuts with a knife. Or would the physician for that matter have given up his ~~anvuh~~ attitude, that the patient should be treated by medication?

Or, say, one philosopher would take his stand on materialism, the other proclaim the power of reason. To disprove him, the former would knock his head against the other's, so that both their ~~headan~~ skulls cracked. Has he thereby proven, that the other man's thinking with his head, ideally, was vain, for his head is but a material head. He has proved nothing, for what the mind thinks out, the skull cannot disprove. ~~Not only the surgeon, also the physician~~

cannot disprove. Not only the surgeon, also the physician will answer violence with violence, the head of Kant can also be bashed in, and if they want to function the institutions of peace and democracy must just as much put up physical resistance as do the institutions of war and class-struggle.

If in spite of all ^{we} feel that the social democratic party, for having ~~maintained~~ condoned the maltreatments and ~~not~~ has not excluded ~~the~~ from its ranks those who committed the brutalities, ~~is~~ wrong, this is not because they exercised violence, but because they did not prove worthy of it.

For the social democratic party is also basing itself on an double think, on the ambiguity of the word democracy, though it can have but one meaning for them, i.e., that without the ennobling in spirit of the masses, without their education to a higher feeling of solidarity, and voluntary discipline, there is no socialism. In giving this up, they commit treason on socialism itself

In their practice they make use of the other ~~same~~ meaning of the word democracy, in which it does not stand for a transformation of ~~minds and souls~~ the minds and the souls, but the artificial bloating of the masses of the voters, by the same means which they condemn the communists ~~for~~ for using. Violence, coercion, intimidation, overbearing political power, terror - these are the means the bolsheviks expect to lead to socialism, and the diffidence the honest socialist feels in their respect, traces out his programme. When the ~~socialist~~ socialist reverts to these self-same methods in the interests of his own party, he thereby turns away from his faith in his own calling, and ~~also~~ loses the right to ~~use~~ defend the way to it by force. The social democratic party ought to

have branded as enemies of the revolution anyone, be ~~it~~ he common
 cop or police chief, or party leader, who, ~~continually~~ ^{acting against} the elemen-
 tary conventions of the civil war, behaved with a brutality ~~that~~
 defiling the integral movement. It ought to have expelled any org-
 nization that identified itself with these brutalities, ~~and~~
 it ought to have held high, at every and any cost, ^{with the full weight of its prestige} the ideal of
 purest humanity. ~~with~~ This would have been their only hope to see
 the masses, not won over by the ideas of violence in the fratricidal
 strife, but ~~maintain~~ keep them following the path of
 socialism. To do that they lacked the moral strength. In their
 elation, of having got rid of the communist leaders, they they ~~were~~
 lost no time, not in morally justifying the use of force, but in
 immorally to exploit it. This is the deepest reason for the conviction
 spreading by leaps and bounds, that the social democratic party is
 wrong. and the reason for which it becomes incre-singly improbable
 in the eyes of the treat masses that socialism can be attained by
 the social democratic way.

The right to

~~Only~~ defend the programme of democracy
 by force ~~would~~ ^{require} a socialist party ~~could~~ be held only by a
 socialist party that progresses unflinchingly on the road of the moral
 transformation of the minds and souls of the masses.